

Gnezditev polojnika *Himantopus himantopus* v ormoških bazenih za odpadne vode

Breeding by the Black-winged Stilt

Himantopus himantopus in waste water basins at Ormož (NE Slovenia)

Borut ŠTUMBERGER, Franc BRAČKO

UVOD

Polojnik je v gnezditvenih območjih južne Palearktike in Orienta razdrobljeno razširjena vrsta in v Srednji Evropi gnezdi redno samo na Madžarskem. Od tod priložnostno naseljuje območje Seewinkel ob Nežiderskem jezeru na skrajnem JV Avstrije. Ob hudi suši v deželah Magreba in Sredozemlja lahko v Srednji Evropi pride do močnejših vpadov te vrste, tako da takrat lahko gnezdi v nenavadno velikem številu. Zaradi prilagoditve nestabilnemu gnezditvenemu biotopu (plitve vode začasnega značaja) polojnik gnezdišču ni ravno zvest. Prevladujejo močna populacijska nihanja in prostorski premiki na območju meje njegovega areala (vse prirejeno po GLUTZ von BLITZHEIM et al. 1977).

V Sloveniji sta dva (2) para polojnikov prvič dokumentirano gnezdila v Sečoveljskih solinah leta 1990 (MAKOVEC in ŠKORNIK 1990). Populacija je do leta 1995 narasla kar na 32 parov (ŠKORNIK et al. 1995), vremenske razmere pa so negativno vplivale na njegov gnezditveni uspeh (Lipej, Škornik in Rubinič, ustno). Leta 1996 je gnezdilo 9-10 parov (Škornik, ustno).

Iz notranjosti Slovenije doslej ni bilo podatkov o polojnikovi gnezditvi, tako da so bile Sečoveljske soline njegovo edino gnezdišče pri nas. Izjema je gnezditveno sumljivo opazovanje razburjenega teritorialnega para polojnikov z dne 20.5.1981 v bazenih za odpadne vode Tovarne sladkorja Ormož (ŠTUMBERGER 1981), a že 22. 5. 1981 polojnikov tam ni bilo več opaziti.

V članku so zbrani fenološki podatki iz SV Slovenije z navedbo tipov opazovanih

ptic. Kronološko predstavlja potek prve uspešne gnezditve v bazenih za odpadne vode (OA kvadrant WM4 13/59, UTM kvadrant WM 93, 190 m n.v.) v letu 1996 in zanimivejša etološka opazovanja. Na kratko so opisane razmere v bazenih za odpadne vode z namenom razjasniti ekološko ozadje novega polojnikovega gnezdišča.

OPIS OBMOČJA

Bazeni za odpadne vode so usedalniki tehnoloških odplak Tovarne sladkorja Ormož. Nastali so leta 1980. Funkcionalno in tehnično so razdeljeni na kopne in vodne bazene, odvisno od količine trdnih delcev v odplakah, ki se spuščajo vanje. Vsak izmed štirih (4) vodnih bazenov je velik 140 x 400 m, oba aktivna kopna bazena (tretji je v celoti zasipan) sta kakih 20 m ožja. Ta antropogeni biotop se razprostira neposredno ob Ormoškem jezeru ob reki Dravi.

Nasipi med bazeni so bili v vegetacijski sezoni 1996 poraščeni z ruderalno vegetacijo razreda *Artemisietea* (Kaligarič, ustno). Zaradi doslej najobsežnejšega jesenskega (1995) in zgodnjega spomladanskega strojnega odstranjevanja vegetacijskih sukcesij, največkrat do gole zemlje, so steblike na nasipih šele v začetku avgusta dosegla višino enega metra. Pri tem so bili v vodnih bazenih ponekod odstranjeni sedimenti do prodnih plastí.

Z izjemo manjšega dela obeh kopnih bazenov so bile plitvine vodnih bazenov v celoti neporaščene vse do konca julija in začetka avgusta (bazeni so bili med jesenjo in pomladjo pod vodo). Tehnološki izpust vode iz vodnih bazenov se je

začel meseca maja. V prejšnjih letih je izpust potekal običajno julija ali avgusta.

METODA

Datumi pojavljanja polojnikov so bili zbrani na osnovi podatkov terenskih opazovalcev in iskanja v pisnih virih za območje SV Slovenije. Za določanje tipa ptic so bili uporabljeni razpoložljivi dokumentacijski materiali (posnetki na diafilmu in videoposnetki) oz. natančen terenski zapis obarvanosti v terenski beležnici. Po obarvanosti delov glave in tilnika lahko pri samcih v gnezditvenem perju razlikujemo 4 različne tipe (GLUTZ von BLOTZHEIM et al. 1977): 1. teme, zaočesni del, tilnik smolno črn; 2. črna je preprejena z belimi lisami, perje tilnika pretežno belo; 3. teme in tilnik belkasta, pomanjkljivo temno lisasta, tilnik bel; 4. z izjemo nekaj posameznih črnih peresnih konic sta glava in tilnik popolnoma bela (ta tip je zelo redek). Delitev na posamezne tipe velja tudi pri samicah.

Spremljanje poteka gnezditve je bilo z eno samo izjemo opravljeno iz avtomobila, da bi tako čim manj motili gnezdeči par. Zaradi omejenih časovnih možnosti so v terensko beležnico še zlasti zapisani podatki, ki so bili posebej značilni ali zanimivi. Stevilne sekvence iz gnezditve so dokumentarno fotografirane ali posnete na videokamero (posnel Lasič).

REZULTATI

Pojavljanje

Od leta 1981 poteka ob Dravi in okolici neprekinjeno spremljanje pobrežnikov na ornitološko zanimivih točkah. Po posameznih letih lahko zbrane podatke razvrstimo v nekaj skupin in opazovanj:

(20. 05. 1981, bazeni za odpadne vode, 2 os., teritorialen par (ŠTUMBERGER 1981); samec tipa 3, samica tipa 2. Dokument: zapis v terenski beležnici.

(8. 05. 1988, bazeni za odpadne vode, 7 os. (BRAČKO 1989); štirje (4) samci tipa med 4 in 3, tri (3) samice tipa 3 (Bračko, ustno). Dokument: vsi osebki fotografirani.

14. 05. 1988, Ormoško jezero, 3 os. (BRAČKO 1989) in eden (1) osebek na desni strani Ormoškega jezera (opazoval Štumberger): trije (3) samci tipa med 4 in 3, samica tipa 3. Dokument: osebki fotografirani.

15. 05. 1988, Ormoško jezero 4 os. / iste ptice kot 14.05. (opazovali Geister, Janzekovic, Štumberger).

(1. 06. 1991, bazeni za odpadne vode, ena (1) samica tipa 3. Dokument: osebek fotografiran (opazovala Štumberger in Vogrin).

3. 06. 1991, Ormoško jezero, 3 os.; en (1) samec tipa 2, dve (2) samici tipa 4. V kilometer oddaljenih bazenih za odpadne vode je bil hkrati opazovan še en (1) samec tipa 1.

Slika 1: Desna polovica II. kopnega bazena, v katerem so doraščali mladiči; levo je viden dolg in ozek poloj, obraščen z dresnimi *Polygonum* spp., na katerem je domnevno valil polojniški par, desno pa pas suhih steblik ruderalne vegetacije, kjer so se največkrat zadrževali mladiči, 21.07.1996

Fig. 1: The right-hand dry Basin No.2, in which the young grew. On the left, a long and narrow mud flat overgrown with *Polygonum* spp. is well seen, on which a pair of Black-winged Stilts probably hatched the eggs. On the right, there is a belt of dried stalks of ruderal vegetation, most often frequented by the young, July 21st 1996. (B. Štumberger)

8. 06. 1991, Ormoško jezero, dva (2) samca / isti ptici kot 3.06. (Božič 1991; Božič pred tiskom).

(Konec julija ali začetek avgusta 1991 ali 1992, bazeni za odpadne vode, odrasla samica tipa 2 najdena poginula ob robu bazena. Dokument: osebek je nagačen in fotografiran; zdaj v privatni zbirki (Kočevar, ustno).

(22. 04. 1995, ribnik Podvinci 3 os.; tip in spol zaradi razdalje opazovanja nista bila določena (opazovali Ciglič, Geister in Lasič).

(21.-22. 07. 1996, bazeni za odpadne vode, poleg gnezdečega para še en (1) samec tipa 3 - glej gnezditve (opazovala Denac in Stumberger).

Gnezditve

Pred ugotovitvijo gnezdenja polojnika v bazenih za odpadne vode je bil zadnji terenski obisk dne 26.05.1996. Takrat polojnikov še ni bilo (Denac, ustno). Potem so gnezditveni dogodki potekali takole:

9. 07., (16.00-16.30 h), II. kopni bazen; samec in samica se svarilno oglašata, samo samec obletava opazovalce; oba se trdovratno držita spodnjega dela bazena (opazovali Bračko, Kozarija, Vres).

11. 07., (17.00-19.30 ure), II. kopni bazen; samec (tipa 4; glej sliko 5 in 6) je izredno teritorialen, stalno odganja številne pobrežnike in škorce *Sturnus vulgaris*,

predvsem pribe *Vanellus vanellus* in močvirske martinke *Tringa glareola*. Vsak poskus pobrežnikov, da bi pristali, spremlja takojšen samčev napad iz zraka. Pri tem se skoraj neprestano svarilno oglašata. Na severni strani tega sedimentacijskega bazena se v oddaljenosti 150 metrov zadržuje le skupina malih deževnikov *Charadrius dubius*. Samica polojnika se svarilno oglašata le občasno. Prehranjuje se največkrat za dolgim in ozkim poljem v levi polovici istega bazena in ne kaže posebnih znamenj napadalnosti. Na posebno intenzivno svarilno oglašanje samca, ki medtem vzleti, samica takoj prileti v desno polovico bazena. V nasprotju z II. kopnim bazenom je takoj za nasipom v I. vodnem bazenu najmanj 545 pobrežnikov devetih (9) vrst, ki se prehranjujejo glede višine vode, velikosti in členjenosti plitvin ipd. v navidežno manj ugodnih razmerah (opazoval Stumberger).

12. 07., (15.40-18.30 h), II. kopni bazen; samec ponovno izredno teritorialen in odganja pobrežnike. Prvič opazovana mladiča polojnika (2), stara okoli 12 dni (vidni že prvi tulci letalnih peres), se prehranjujeta z vodnimi nevretenčarji (npr. ličinkami komarjev; glej sliko 4) in neznanimi majhnimi muhami. Te so posedale v izrednem številu na mulju in na algah v pasu suhih lanskoletnih steblik in dresni *Polygonum* spp. na blatni plitvini ob robu bazena (glej sliko 1, kjer je ta pas

Slika 2: I. vodni bazen, kjer sta se odrasla gnezdeča polojnika večkrat prehranjevala, 21.07.1996

Fig. 2: Basin No.2, where the breeding adult Black-winged Stilts fed a number of times, July 21st 1996 (B. Stumberger)

dobro viden!). Ko sta prečkala neporaslo blatno površino in stekla v podoben pas suhih pleveli vzdolž poloja na sredi bazena, se je samec hudo razburjal, živčno stopal sem ter tja in se pri tem prehranjeval. Kasneje sta mlada posedala in počivala (spala?) v pasu suhega rastlinja. Samica je občasno priletela iz leve polovice bazena in dvakrat iz I. vodnega bazena (gladina vode je tu pričela prejšnji dan upadati), kjer se je prehranjevala. Med enim takšnim opazovanjem, ko je bila samica v I. vodnem bazenu, je v nizkem letu izza nasipa priletel samec skobca *Accipiter nisus* naravnost prek mesta z mladiči. Prehranjujoča samica je v trenutku odletela k mladim, samec pa se je dvignil naravnost proti skobcu in ga nekaj časa celo zasledoval (opazoval Štumberger). Prehranjevanje mladih in odraslih polojnikov je dokumentiral gospod LAŠIČ z videokamero.

13. 07., (7.00-11.30 h), II. kopni bazen; samica se prehranjuje v I. vodnem bazenu (gladina še upada), samec pa je ob mladih, ki se prehranjujejo v že omenjenem pasu suhega rastlinja. Samec odganja pobrežnike; npr. pognal se je proti zelenonogemu martinu *Tringa nebularia*, da mu ni uspelo niti pristati. Oba starša vodita mladiče po plitvini bazena tako, da ti brodiyo v vodi do trebuha (glej sliko 7). Zaradi tehnološkega postopka so pričeli z odplakami polniti II. zemeljski bazen. Dan kasneje se s

predstavniki Tovarne sladkorja Ormož dogovorimo, da višina vode spustijo na prejšnjo raven (prehranjevanje mladih!), in sicer vse do takrat, ko bodo mladi polojniki lahko leteli (opazoval Bračko in Štumberger).

21. 07., (17.00-19.30 h); samica se prehranjuje v IV. vodnem bazenu (450 metrov oddaljena od mladih!), kjer so se zaradi tehnološkega izpusta vode pokazale velike plitvine. Dvakrat odleti k mladim in samcu ter se čez približno 20 minut vrne v IV. vodni bazen, kjer se prehranjuje drugi samec tipa 3. II. kopni bazen; samec je ob obeh mladičih, ki počivata tako, da ždita na posušeni steblih kakih 35 cm nad tlemi. Mladiča se prehranjujeta le vzdolž roba nasipa in poloja. Na blatnih površinah se prehranjujejo posamezni močvirski martinici *Tringa glareola* in mali deževniki. Dve pribi je samec prepodil, še preden sta pristali. Pobrežniška avicenoza v bazenih za odpadne vode tega dne šteje 1090 osebkov 14 vrst (opazoval Štumberger).

24. 07., (15.30-18.30 h); samica, ki se je prehranjevala v IV. vodnem bazenu, je za 15 minut zamenjala samca pri mladičih v II. kopnem bazenu. Ta je odletel na mesto, kjer se je prehranjevala samica. Mladostni samec kragulja *Accipiter gentilis* je tu uplenil rečnega galeba *Larus ridibundus* in med pobrežniki sprožil takšen preplah, da so se v zrak dvignile cele jate teh ptic. Izredno zanimivo je bilo v IV. vodnem

Slika 3: Samica vodi dva mladiča po plitvini, kjer se prehranjujeta tako, da brodita, 13.07.1996.

Fig. 3: Female Black-winged Stilt tending the young in one of the shoals, where they fed during wading, July 13th 1996 (F. Bračko).

bazenu opazovati pobožniško skupnost, kjer sta polojnik in sabljarka *Recurvirostra avosetta* iskala hrano pretežno ob robu drugih pobožnikov, pogosto v najbolj globoki vodi. V II. kopnem bazenu se mladi polojniki prehranjujejo tudi pod suhim rastlinjem (opazovali Denac Smole in Štumberger). V dopoldanskem času so v bazenih lovili sokol selec *Falco peregrinus*, skobec in kragulj. Samec polojnika, ki je bil ob mladih, se je v zraku svarilno oglašal in obletaval nedoločljivega talnega plenilca ob robu bazena. Odganjal je pribe in močvirske martinice (opazovali Bračko).

25. 07., (15.00-19.00 h), II. kopni bazen; krovci mladičev so bili rumeno-belo obrobljeni, sicer pa temno rjavi, kar se vidi iz neposredne bližine kot pretanjen rebrast hrbtni vzorec. Izrazit je kontrast med belim trebuhom in temno rjavim hrbtom. Mladi so dosegli 70% velikosti staršev (gre za splošen vtis, saj so noge mladih polojnikov še precej krajše od nog odraslih). Kot vedno sta se mladiča držala skupaj; samica je večino časa prebila na prehranjevanju v IV. vodnem bazenu. Samec je obletaval delavca, ki je kontroliral odtočni jašek 70 metrov od mladičev. Mlada sta brodila do trebuha v vodi okoli 10 metrov od roba ali pa se prehranjevala v kritju posušenih steblik. Ob silovitem naletu kragulja se je brodeči mladič nekajkrat v celoti potopil in urno izginil k

robu poloja. V bazenih je bilo prešteti 1257 pobožnikov 15 vrst (opazoval Štumberger).

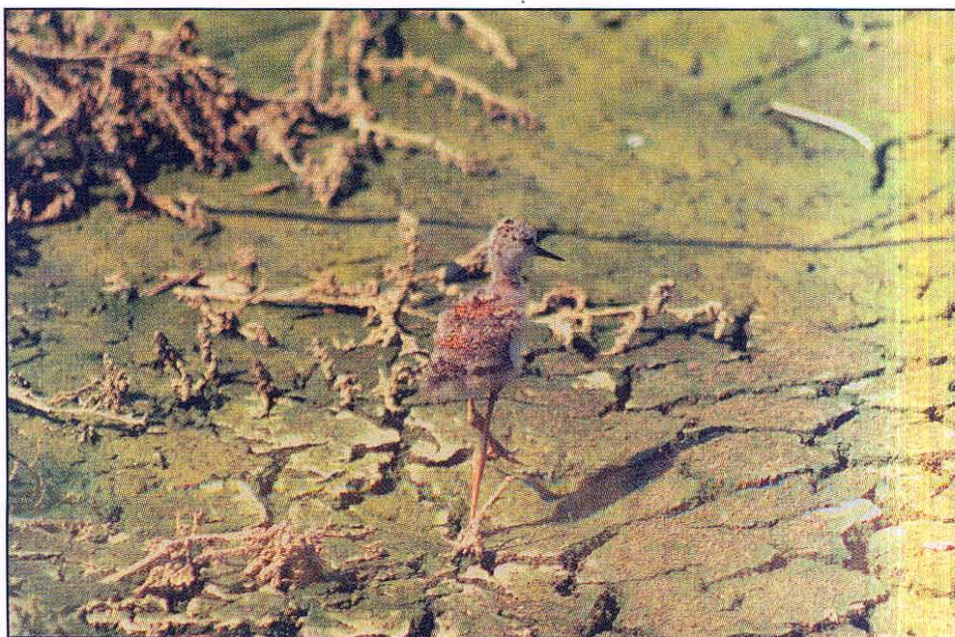
27. 07., (17.00-21.30 h), II. kopni bazen: mladih in odraslih ni bilo opaziti. Oba polojnika z enim samim mladičem sta v IV. vodnem bazenu. Mladič je ob samici, samec pa se prehranjuje v razdalji okoli 200 metrov. Navkljub temeljitemu iskanju drugega mladiča ni videti (z veliko verjetnostjo je postal plen ene izmed več ujed, ki stalno lovijo v bazenih za odpadne vode). Mlad samec kragulja je ponovno lovil pobožnike in galebe ter večkrat preletel IV. vodni bazen; mladič polojnika čaka v globoki vodi in se ob preletu kragulja potopi. Stara razburjeno krožita in se svarilno oglašata. Samec polojnika se je za kraguljem zapodil v poplavni gozd. Mladič kasneje ob šopu rastlinja v plitvini III. vodnega bazena čaka okoli 15 minut do trdega mraka na konec kraguljevega lova, potopljen do vratu (opazovali Bračko, Denac, Božič, Smole, Štumberger).

28. 07., (5.00-12.00 h), III. vodni bazen; zaradi lova kragulja je mladič ves dopoldan prečepel v vodi, samec je mnogokrat razburjeno krožil, oba starša pa sta se svarilno oglašala. Okrog 10.00 ure so polojniki pričeli krožiti nad bazeni in se potem spustili v III. vodni bazen (Bračko, Denac, Božič, Smole).

2.-5. 08., polojnikov v bazenih ni več. Večkratno kasnejše preverjanje je bilo

Slika 4: Mladič polojnika, star okoli 12 dni, 13.07.1996

Fig. 4: The young of Black-winged Stilt, about 12 days old, July 13th 1996 (Photo: B. Štumberger)

negativno (opazovali Božič, Denac, Smole, Štumberger, Rubinič).

DISKUSIJA

Do sedaj registrirani polojniki sodijo skoraj k vsem štirim tipom in njihovim prehodnim oblikam; samec gnezdečega polojniškega para z belo glavo in tilnikom sodi k zelo redkemu tipu 4. Da ima nekaj sivo-črnkastih peresnih konic, je bilo ugotovljeno šele na osnovi videoposnetkov. Pri opazovanju na terenu (tudi s teleskopom) tega ni bilo opaziti. Problematiko določevanja podvrst sta pri nas nakazala, zavedajoč se taksonomskih nejasnosti, že MAKOVEC in ŠKORNIK (1990) in je opisana tudi v temeljnih določevalnih priročnikih (npr. MARCHANT et al. 1986).

Pri opazovanjih polojnika v Sloveniji moramo ločiti zapise sredozemske selitve in gnezditvene populacije iz obalnih mokrišč (Sečoveljske soline, Škocjanski zatok ipd.) od tistih iz notranjosti Slovenije. Za območje Slovenije je zelo malo zgodovinskih pisnih virov. Prve podatke poznamo šele iz sedemdesetih let tega stoletja.

Vsa dosedanja opazovanja polojnika v SV delu Slovenije so zgoščena ob reki Dravi; razen enega opazovanja so vsi podatki iz bazenov za odpadne vode in ob njih razprostirajočega se Ormoškega jezera. V obdobju 1981 do 1996 je bilo opazovanih 21 različnih osebkov. Pri 18

spolno določenih osebkih je opazovano razmerje spolov izenačeno (9 samcev : 9 samic). Najzgodnejši datum pojavljanja v obdobju spomladanske selitve je 22.04., najkasnejši 8. 06. Zelo zanimivi sta opazovanja skupin polojnikov iz leta 1988 (skupina 7 os.) in leta 1991 (skupina 4 os.), ki sta se v bazenih in Ormoškem jezeru zadrževali dober teden. Ker so se ptice izmenoma pojavljale na Ormoškem jezeru in bazenih za odpadne vode in se tam daljši čas tudi zadrževale, upravičeno menimo, da so iskale primeren gnezditveni habitat. Vsakodnevno nihanje vode v jezeru, ki vedno znova in znova razgalja peščeno-blatne površine, je nedvomno privlačno za takšne zdaj sem zdaj tja premikajoče se skupine. V takšnih skupinah so oblikovani tudi pari (opazovanja Božič, Bračko in Štumberger). Tudi pri opazovanju polojnikov na ribniku Podvinci v letu 1995 je šlo za skupino 3 osebkov. Dosedanji kolikor toliko skopi fenološki podatki iz časa spomladanske selitve so, kot kaže, v povezavi s pojavljanjem skupin potencialnih gnezdik. Iz pognezditvenega obdobja obstajata le dva podatka o pojavljanju posamičnih odraslih polojnikov s konca julija oz. začetka avgusta.

Podaljšanje selitve polojnikov, ki iščejo primerna gnezdišča, je v zadnjem času vedno pogostejše tudi v Srednji Evropi. Pri naseljevanju na novo je polojnik zelo prilagodljiv. Naseljuje tudi antropogene

Slika 5: Mladič med prehranjevanjem z ličinkami komarjev, ki kakor temen pas obdajajo naslage alg, 13.07.1996.

Fig. 5: The young feeding on mosquito larvae which like a dark belt surround the layer of algae. (F. Bračko)

habitate (na primer riževa polja), posebno kadar mu stanovitnost vodne gladine zagotavlja gnezditveno varnost. Za naselitev gnezdišča so odločilne plitvine, kjer gladina vode ob prihodu polojnikov upada in razgalja blatne ali peščene dele obrežij (povzeto po GLUTZ von BLOTZHEIM et al. 1977). Tudi v Sečoveljskih solinah je gnezdenje v celoti odvisno od vzdrževanja nasipov in primerne nivoja vode v bazenih (Lipej, ustno).

Na osnovi gnezditvenih podatkov v letu 1996 - približna starost begavcev pri prvem opazovanju, datum opazovanja poleta mladiča in zadnji majski terenski obisk v bazenih, ko polojnikov še ni bilo - lahko izračunava po navedbah prej omenjenih avtorjev (dolžina valjenja 22-24 dni, mladi poletijo po 28-32 dnevu) z dodatkom 2-3 dni za leženje jajc, da sta polojnika v bazenih za odpadne vode pričela valiti v prvem tednu junija. Očitno je, da sta z gnezditvijo pričela zelo hitro zatem, ko sta priletela tja. Na podlagi rekonstrukcije zaraščanja (glej veliko blatno neporaščeno površino v II. bazenu na sliki 1, kjer je polojnik gnezdil) je v času, ko so polojniki začeli gnezdit, voda v bazenu upadala.

Iz poteka gnezditve je razvidno, da je za oba mladiča po 12. dnevu starosti skrbel pretežno samec; samica se je ponavadi zadrževala kje v bližini, proti koncu odraščanja mladičev pa že precej daleč. K mladičem je priletela običajno le ob nevarnosti ali ko se je samec prehranjeval v bolj oddaljenih predelih bazenov. Da je vodila mladiča, je bilo opaženo le enkrat. Ob nevarnosti je zračni manever obletavanja in zaganjanja v vsiljivca opravljal le samec, samica je takrat običajno sedela kje v bližini in se svarilno oglašala. Ob naletu ujed je takoj poletela v smeri mladičev. Značilno je bilo samčevo nenehno preganjanje drugih vrst ptic, ki so poskušale pristati na blatnih površinah II. konega bazena, kjer sta bila mladiča. Posebej odločno je samec odganjal pribe. Proti koncu odraščanja mladičev je bilo takšno vedenje vedno manj izraženo. Neposredni stik staršev z mladičema ni bil opažen. Mladi so odraščali v pasu suhih steblik ruderalne vegetacije ob nasipu in robu polja na sredini bazena

in so neporaščeno površino bazena hitro prečkali in to vsakikrat ob nemirnem vedenju in celo svarilnem oglašanju samca. Do takrat, ko sta mladiča poletela, sta se vedno držala skupaj. Prehranjevala sta se s hrano živalskega izvora; sum, da uživata alge, sva zavrnila po preučitvi videoposnetkov. Zaradi številnih ujed, ki so lovile v bazenih, posebej na galebe in pobrežnike specializiranega mladega samca kragulja, meniva, da je eden izmed mladičev z veliko verjetnostjo postal njihov plen v obdobju, ko je poletel. Hiter odhod družine polojnikov z gnezdišča (zadnje opazovanje 28.07.) največ en teden zatem, ko je mladič že letel, navaja na misel, da je vzrok za to prav neprestani lov/vznemirjanje ujed. Selitev odraslih polojnikov se prične konec julija, mladih pa od srede avgusta naprej (GLUTZ von BLOTZHEIM et al. 1977). Dopuščava možnost, da so starši odpeljali mladiča na lokaliteto, kjer je osamosvojitve dočakal bolj varno; premestitev družine polojnikov na drugo lokaliteto, takoj zatem ko mladi lahko letijo, je v literaturi že opisan (npr. GRILL 1982 v DVORAK et al. 1993). Če bi bil mladič uplenjen, bi lahko pričakovali, da bi bil neposredno za tem opažen vsaj eden izmed gnezdečih polojnikov.

Gnezditveno sumljivo opazovanje razburjenega teritorialnega para polojnikov iz leta 1981 (STUMBERGER 1981) je zanimivo, saj je to leto par polojnikov prvič po 60ih letih gnezdil na območju Nežiderskega jezera (GRILL 1982 v DVORAK et al. 1993).

Zunaj slovenskih obalnih mokrišč je polojnik leta 1996 dokumentirano prvič gnezdil v notranjosti v subpanonskem biogeografskem območju ob reki Dravi. Pomembno vlogo pri tem so imele razmere v gnezditvenem habitatu bazenov za odpadne vode; praznjenje bazenov z upadanjem gladine v posameznih bazenih je bilo takšno, da so bile polojnikom vedno na voljo velike blatno-peščene grezne površine. Primerljive ekološke razmere, npr. tudi poraščenost, so bile v bazenih za odpadne vode le še v letih 1981/82 (glej opis območja). V vmesnem obdobju so bili nekateri bazeni napolnjeni s sedimenti in poraščeni z vegetacijskimi sukcesijami različnih stopenj.

ZAHVALA

Gospodu Emilu Škrinjarju iz Tovarne sladkorja Ormož gre zahvala za razumevanje in pomoč pri preprečitvi načrtovanega tehnološkega zvišanja gladine vode v II. bazenu, v katerem je gnezdil polojnik. V članku omenjeni kolegi so nesebično prispevali svoja opazovanja. Zahvala velja tudi kolegom Damijanu Denacu, Mitji Kaligariču, Lovrencu Lipeju, Borutu Rubiniču, Iztoku Škorniku za dragocene pomisleke, mnenja in pregled rokopisa. Posebna zahvala pa velja gospodu Vekoslavu Lašiču, ki je z zvrhano mero navdušenja z videokamero dokumentiral potek gnezditve polojnikov.

LITERATURA

- Božič, L. (1991): Polojnik *Himantopus himantopus*. *Acrocephalus* 12 (49): 156-157
- Božič, L. (pred tiskom): Pojavljanje pobrežnikov *Charadriiformes* na slovenskem subpanonskem delu reke Drave.
- Bračko, F. (1989): Polojnik *Himantopus himantopus*. *Acrocephalus* 10(41-42):62.
- Dvorak, M. A., Ranner, H. M., Berg (1993): Atlas der Brutvögel Österreich. Bundesministerium für Umwelt, Jugend und Familie, Wien.
- Glutz von Blotzheim, Bauer & Bezzel (7, 1977/2. Aufl. 1986): Handbuch der Vögel Mitteleuropas. Bd. 7. *Charadriiformes*, (2. Teil): 703-730.
- Makovec, T., I. Škornik (1990): Pričakovana gnezditve rdečenogega polojnika *Himantopus himantopus* v Sloveniji. *Acrocephalus* 11(46):87-95.
- Marchant, J., Prater T., Hayman, P. (1986): Shorebirds. Christopher Helm, Kent.
- Škornik, I., T. Makovec, L. Lipej (1995): Sečovlje salina - an ornithological assessment of a Slovene coastal wetland (only english summary). *Annales* 7:89-94.
- Stumberger, B. (1981): Polojnik *Himantopus himantopus*. *Acrocephalus* 2(10):58.

POVZETEK

Pred obdobjem 1981-1996, ko je bilo opazovanih 21 različnih odraslih osebkov polojnika, o njegovem pojavljanju v SV delu Slovenije ni znanih podatkov. Po obarvanosti delov glave in tilnika (Glutz von Blotzheim et al. 1977) opazovani polojniki sodijo skoraj k vsem tipom in njihovim prehodnim oblikam. Z eno izjemo so vsi podatki opazovanj z bazenov za odpadne vode Tovarne sladkorja Ormož in ob njih razprostranjenega se Ormoškega jezera (reka Drava). Razen dveh posamičnih opazovanj v juliju in avgustu so drugi podatki iz časa spomladanske selitve med 22.04. in 08.06.:

zanimivo je opazovanje dveh skupin polojnikov, 7 os. (1988) in 4 os. (1991), ki so se tu zadrževali teden dni in se izmenoma pojavljali na bazenih in jezeru.

V bazenih za odpadne vode pri Ormožu (UTM WM 93, 190 m n.v.) je bila leta 1996 dokumentirana prva uspešna gnezditve polojniškega para v notranjosti Slovenije. Valiti je pričel v prvem tednu julija (do 26.05 polojnikov na gnezdišču še ni bilo). Po 12.07., ko sta bila prvič opažena dva mladiča, stara približno 12 dni, je za mlada skrbel predvsem samec; samica je v bližino mladih priletela običajno le ob nevarnosti. Mladiča sta se do dne, ko sta bila sposobna poleteti, večinoma prehranjevala, počivala ipd. v kritju suhih steblik. 27.07. je bil opažen samo še en mladič, ki je že letel, naslednjega dne pa je bila družina polojnikov v bazenih videna zadnjič.

Glede ekološkega ozadja novega gnezdišča polojnika so pomembno vlogo imele razmere v gnezditvenem habitatu; praznjenje z upadanjem gladine v posameznih bazenih je bilo takšno, da so bile polojnikom vedno na voljo velike blatno-peščene grezne površine. Primerljive ekološke razmere so bile v bazenih za odpadne vode le še v letih 1981/82, ko je bil 1981 tu opazovan razburjen in teritorialen par polojnikov, a do gnezditve ni prišlo.

SUMMARY

From the time prior to the period 1981 - 1996, when 21 different full-grown Black-winged Stilts were observed in NE Slovenia, there are no records about this long-legged wader occurring in this particular part of our country. The observed Black-winged Stilts belong, in view of the colour of their crown and nape (Glutz von Blotzheim et al. 1977), to almost all of the types and their transitional forms. All the observation data are, with a single exception, from Ormož waste water basins of the local sugar refinery and Lake Ormož on the Drava river nearby. To the exclusion of two separate observations in July and August, the data cover the time of their spring migration between April 4th and June 8th; particularly interesting are the observations of two different groups of Black-winged Stilts (7 in 1988 and 4 in 1991) which resided in this area for a week, alternating between the basins and the lake.

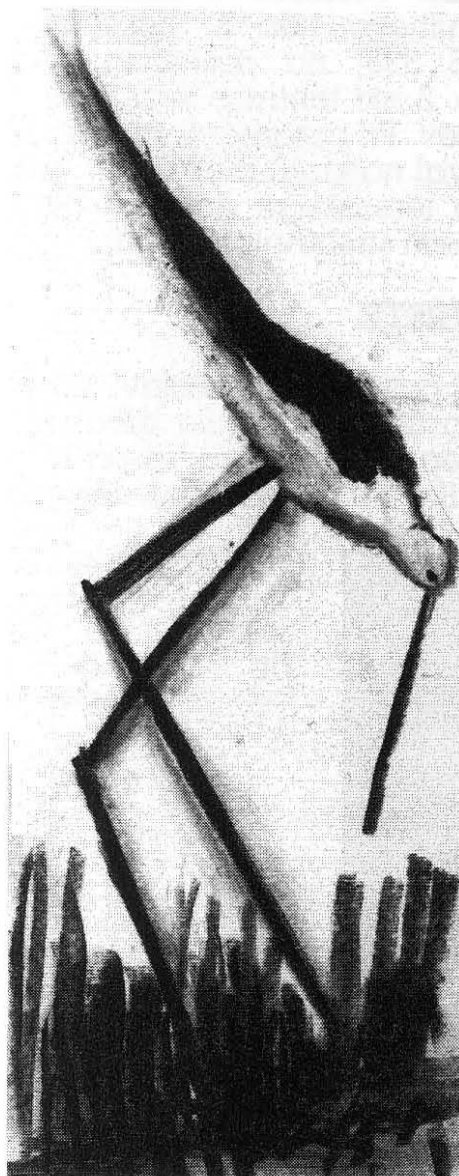
In 1996, the first successful breeding by a pair of Black-winged Stilts in the interior of Slovenia was documented within the waste water basins at Ormož (UTM WM 93, 190 m a.s.l.).

Incubation began in the first week of July (no Black-winged Stilt had been seen before May 26th at the nesting ground). After July 12th,

when 2 offspring aged about 12 days were seen for the first time, the young were looked after mainly by the male; the female usually came nearer only when the young were in danger. Until able to fly, the two young fed and rested predominantly under the cover of dry stalks. On July 27th, only one of them was still noticed, and on the following day the Black-winged Stilt family was seen for the last time.

In view of the ecological background of the new breeding ground of this species, an important role was no doubt played by the conditions existing in the breeding habitat; separate basins were being discharged in such a way that large mud flats were always available to the breeding birds. Similar ecological conditions existed in the basins only in 1981/82, when an agitated territorial pair was observed, but apparently did not breed there.

Borut Štumberger, 2282 Cirkulane 41
Franc Bračko, Gregorčičeva 27,
2000 Maribor

Kako pišemo lastna in znanstvena imena How to write proper and scientific names

S prehodom na računalniško tehnologijo se težišče priprave grafičnega stavka vse bolj prenaša k avtorju. Vse več prispevkov je napisanih na računalnik in poslanih na disketi, kar naj bi pomenilo precejšen časovni in stroškovni prihranek. Dejansko pa je tako, da tehnično urejanje takšnih besedil nemalokrat vzame veliko več časa, kot bi bilo treba, in to samo zato, ker avtorji prispevkov lastnih ter znanstvenih imen ne zapišejo tako, kot je za *Acrocephalus* običajno.

Lastna imena pišemo v člankih na dva načina, z malimi ali velikimi črkami, v obeh primerih so začetnice iz večjih črk. Kadar lastno ime uporabimo kot navedbo iz literature, ga napišemo iz samih velikih črk, pomanjšanih na velikost malih črk, začetnica pa je večja (npr. NOVAK), ne glede na način citiranja. Lahko namreč navajamo tako, da je v oklepaju samo letnica objave, npr. NOVAK (1996) ali pa tako, da sta v oklepaju avtor navedenega dela in letnica objave, npr. (NOVAK 1996), brez vejice seveda.

V vseh drugih primerih lastno ime pišemo z malimi črkami in veliko začetnico, bi rekli na običajen način. Tako tudi kadar imenujemo informatorja, bodisi takega, od katerega smo informacijo prejeli ustno (npr. Novak, ustno), bodisi takega, od katerega smo informacijo prejeli napisano (npr. Novak, pisno). V tekočem besedilu napišemo poleg priimka tudi ime (npr. Janez Novak) le prvič, kasneje uporabimo kratico (npr. J. Novak). Kratico za ime uporabimo tudi tedaj, kadar sta po naključju dva informatorja z enakim priimkom.

Znanstvena imena (predvsem živali in rastlin) pišemo ležeče (npr. *Cinclus cinclus*). Rodovno ime izpišemo samo prvič, kasneje uporabljamo okrajšavo (npr. *C. cinclus*). To uporabljamo tudi kadar naštevamo vrstna imena istega rodu (npr. *Motacilla alba*, *M. cinerea* in *M. flava*). V spiskih ali seznamih pišemo slovensko ime z malimi črkami (in veliko začetnico) **polkrepko**, zatem pa znanstveno ime ležeče (npr. **Povodni kos** *Cinclus cinclus*)

Urednik